

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในยุคเร่งรัดพัฒนา ได้มีการเคลื่อนไหวในด้านต่าง ๆ มากมาย ทางด้านการศึกษาที่มีการเคลื่อนไหวทั้งทางด้านการบริหารการศึกษา การสอน การแนะแนว รวมทั้งนโยบายการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนกระทั่งระดับอุดมศึกษา แต่การเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามไม่ควรจะเกิดจากความคิดของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจเท่านั้น เพราะผลที่ได้จะกระทบกระเทือนต่อเยาวชนทั้งชาติ ทั้งการที่จะปรากฏผลก็ใช้เวลานานซึ่งหมายถึงการแก้ไขข้อบกพร่องใด ๆ ก็ตามจะต้องใช้เวลานานหรืออาจจะไม่มีโอกาสแก้ไขเลยในบางเรื่องก็ได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในทางปฏิบัติควรเป็นไปตามความคิดที่มีหลักการและมีหลักฐานยืนยัน หลักฐานดังที่กล่าวถึงนี้ก็คือผลของการทดลอง ค้นคว้า วิจัย อันเป็นที่เชื่อถือได้ ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาประเทศทางด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรพิจารณาจากผลการวิจัยทางการศึกษาทั้งที่เป็นมาในอดีตและในปัจจุบัน (ศิลา จายนีโยธิน 2512 : 5)

การวิจัยทางการศึกษานั้นเป็นการศึกษาค้นคว้าหาความจริงทางการศึกษาโดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหรือแก้ไขงานด้านการศึกษา เช่น วิเคราะห์วิจัยสื่อการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน ติดตามประเมินผลระยะยาวเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอน ตลอดจนศึกษาค้นคว้าและติดตามความคิดใหม่ ๆ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อพิจารณาแนวทางที่อาจใช้ได้ผลดีนำมาทดลองใช้ในด้านการศึกษา และแนวทางอื่นที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งการหารูปแบบการสอนที่เหมาะสมเพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติ เมื่อการวิจัยทางการศึกษามีบทบาทอย่างมากในทางการศึกษาดังกล่าว ปัจจุบันนักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงถือว่าการวิจัยทางการศึกษานั้นเป็นปัจจัยอ้างอิงที่จะขาดเสียมิได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกชนิดและทุกระดับ ความต้องการด้านการวิจัยทาง

การศึกษาจึงเพิ่มมากขึ้น แต่ปรากฏว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาแม้แต่การวิจัยทางการศึกษาในสหรัฐอเมริกายังประสบปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากการวิจัยทางการศึกษายังมีคุณภาพและปริมาณไม่ทัดเทียมกับการวิจัยในสาขาอื่น ๆ จึงทำให้ผู้รับผิดชอบในวงการศึกษาเกิดความสงสัยว่าสถาบันการศึกษามีปัญหาอะไรที่เป็นตัวถ่วงความเจริญของการวิจัยทางการศึกษาอยู่บ้าง ด้วยเหตุนี้ทำให้ ปอล เอฟ ลาซาล์เฟล แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบียทำการศึกษาเปรียบเทียบสถาบันวิจัยการศึกษาขึ้นโดยในการวิเคราะห์ครั้งนี้พบสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งก็คือวิทยาลัยครูในสหรัฐอเมริกาซึ่งขาดนักวิชาการหนุ่มรุ่นหลังผู้ซึ่งกระตือรือร้นในการวิจัย ขาดความพยายามที่จะขยายวงวิจัยให้กว้างออก ตลอดจนมิได้นำข้อค้นพบจากการวิจัยไปปฏิบัติอย่างจริงจัง (ประชุมสุข อาชาวอรุณ 2512 : 12-18) ดังนั้นในสหรัฐอเมริกาจึงได้ให้ความสนใจในการผลิตนักวิจัยทางการศึกษาที่มีความสามารถสูงโดยการ เริ่มต้นศึกษาสมรรถภาพในการวิจัยและประเมินการศึกษา ดังจะเห็นว่าในปี 1975 เวิร์คเชอน (B.R. Worthen) ได้ทำการศึกษาเพื่อมุ่งแสวงหากลุ่มสมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยและประเมินการศึกษา ผลการสังเคราะห์ปรากฏเป็นงานของนักวิจัยและประเมินการศึกษายี่สิบห้าประการพร้อมทั้งได้ระบุสมรรถภาพของนักวิจัยและประเมินการศึกษาที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินการศึกษาในแต่ละงานด้วย สมรรถภาพของนักวิจัยและประเมินการศึกษาดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรสมรรถฐานสำหรับการผลิตนักวิจัยและประเมินการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2524 : 15)

สำหรับประเทศไทยกิจกรรมการวิจัยทางการศึกษาได้เริ่มขึ้นมาเป็นเวลากว่า 20 ปี ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนของการวิจัยเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะตอบปัญหาต่าง ๆ และไม่มีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งยังไม่ได้นำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในขั้นสุดท้าย จึงเห็นพ้องต้องกันว่าน่าจะมีการศึกษาสาเหตุหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลถึงคุณภาพและขีดความสามารถของนักวิจัยทางการศึกษา โดยดูจากคุณค่าของงานวิจัยที่มีต่อสังคม การนำไปใช้แก้ปัญหาของประเทศ และในการศึกษาน่าจะพิจารณาให้ลึกลงไปที่ตัวนักวิจัยทางการศึกษา ได้แก่ ประสบการณ์ การฝึกอบรมและความสามารถของนักวิจัยทางการศึกษา (พิทยา สายหุ สุภางค์ จันทวานิช และอุทุมพร ทองอุไทย 2526 : 23) และจากการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา เรื่องการปรับปรุงคุณภาพงานวิจัยทางการศึกษา ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ พบปัญหาของงานวิจัยทางการศึกษาหลายด้านพอสรุปได้ดังนี้

1. คำนการเตรียมนักวิจัย ยังไม่เหมาะสมกับการวิจัยจริง ๆ
2. คำนผู้วิจัย
 - 2.1 ผู้วิจัยยังคิดไม่ถึงถึงรอบคอบ
 - 2.2 ผู้วิจัยขาดความรู้รอบคำน
 - 2.3 ผู้วิจัยไม่มีจรรยาบรรณของนักวิจัย
 - 2.4 ผู้วิจัยขาดความรู้เรื่องเทคนิคการวิจัย
3. คำนเทคนิคการวิจัย
 - 3.1 กลุ่มตัวอย่างไม่ เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร
 - 3.2 ความคลาดเคลื่อนของแบบการวิจัยที่ไม่สามารถควบคุมตัวแปรได้ครบ
 - 3.3 เครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีคุณภาพที่ดีพอ
 - 3.4 การ เก็บรวบรวมข้อมูลมีปัญหา ทำให้ขาดคุณภาพของข้อมูล
 - 3.5 เรื่องที่จะนำมาวิจัยยังไม่ชัดเจน ไม่เหมาะสมและไม่สำคัญ
 - 3.6 ระเบียบวิธีหรือแนวทางในการวิจัยยังเป็นแนวทางเดียว โดยส่วนใหญ่ จะใช้แต่การวิจัย เชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว
 - 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลไม่เป็นที่มั่นใจ
 - 3.8 การ เขียนรายงานการวิจัยยากต่อการ เข้าใจ
 - 3.9 รายงานการวิจัยไม่ส่งผลต่อการนำไปใช้
 - 3.10 การสรุปผลการวิจัยเก็บข้อมูลไม่ครบข้อปัญหาที่กำหนด
 - 3.11 งานวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ปฏิบัติได้ยาก

นอกจากนี้ โกวิท ประมวลพฤษ (2524 : 86) ได้ชี้ให้เห็นว่าผลงานวิจัย ที่เสนอออกมาในวงการศึกษาส่วนใหญ่ยังมีจุดอ่อนอยู่มาก สาเหตุมาจากการขาดการชี้แนะจากผู้ชำนาญการและการที่นักวิจัยยังไม่ได้คำนึงถึงการนำผลไปใช้ ขอบกพร่องต่าง ๆ สามารถสรุปได้ 7 ประการ คือ

1. การ เลือกรหัวข้อเรื่องของนักวิจัยยังใช้เกณฑ์ความสนใจของตนเอง ยังไม่ได้พิจารณาว่าเรื่องที่จะวิจัยนั้นสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาหรือไม่ จึงทำให้การนำผลวิจัยไปใช้ไม่มีข้อจำกัด

2. การวิจัยยังเป็นลักษณะการศึกษาตัวแปรเดียว ไม่มุ่งที่จะแสดงความสัมพันธ์

ของตัวแปรทั้งระบบการวิจัยทางการศึกษา เพราะตัวแปรบางตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรอื่นอีก

3. ตัวแปรที่ศึกษาเหล่านั้นยังเป็นตัวแปรที่ไม่สำคัญ การพิจารณาตัวแปรที่จะนำมาศึกษาควรจะต้องศึกษามาจากทฤษฎีของเรื่องนั้น ๆ โครงสร้างของเรื่องนั้น ๆ มาประกอบ

4. การเก็บข้อมูลยังไม่ดี เนื่องจากการเก็บข้อมูลทางการวิจัยทางการศึกษายังใช้แต่แบบสอบถามเป็นหลัก ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามนั้นอาจจะไม่ได้ใช้ความรู้สึกที่แท้จริงมาตอบ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

5. การวิจัยส่วนใหญ่ยังเป็นการศึกษาของช่วงระยะเวลาเดียว ไม่มีการติดตามศึกษาเป็นระยะเวลาต่อเนื่องพอสมควร จึงทำให้ผลงานวิจัยที่ได้ขึ้นอยู่กับเวลา สถานการณ์ที่ศึกษาขณะนั้น ผลงานวิจัยที่ได้ อาจไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลยังจัดทำไม่ลึกซึ้ง และบางครั้งผู้วิจัยไม่ได้ตระหนักถึงรูปแบบของการวิจัย จึงใช้สถิติวิเคราะห์ในทางที่ผิด

7. การเขียนรายงานการวิจัยยังไม่สามารถสื่อความได้ ภาษาที่ใช้ในการวิจัยมักเป็นภาษาสถิติ จึงทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางสถิติหรือการวิจัยไม่เข้าใจในเรื่องที่อ่าน และปัญหาอีกประการคือการจัดทำข้อเสนอแนะไม่สัมพันธ์กับผลที่ได้

จะเห็นว่าการวิจัยจะได้ผลถูกต้องเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้ที่จะทำการวิจัยเป็นสำคัญ ถ้าผู้ทำการวิจัยไม่มีคุณภาพแล้วจะทำไมผลงานที่ออกมาแล้วไรคุณค่าในการที่จะนำไปใช้ ดังที่ สุกชา จันทนเฒ่า (2515 : 10) กล่าวว่า งานวิจัยจะได้ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและคุณภาพของผู้ที่จะทำการวิจัยมากกว่าอย่างอื่น ถ้าผู้ทำการวิจัยอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาเพื่องานวิจัยอย่างจริงจังแล้วงานวิจัยอาจช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามงานวิจัยย่อมไม่สามารถช่วยอะไรได้มากนัก ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่สามารถจะปรับปรุงคุณภาพของงานวิจัยทางการศึกษาให้สูงขึ้นก็คือ ทำการพัฒนาสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันเราก็มิได้ให้ความสนใจต่อสมรรถภาพในการวิจัยทางการศึกษามากนัก ถึงแม้ว่าจะมีนักวิชาการได้แสดงทรรศนะเห็นความสำคัญและมีงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร นักวิจัยและนักประเมินเกี่ยวกับสมรรถภาพในการวิจัยและประเมินการศึกษา ของกานดา พูนลาภทวี ในปี 2524 รายงานการวิจัยเรื่อง ความต้องการเสริมสมรรถภาพการวิจัยทางการศึกษา ของพร้อมพรรณ อุทมนสิน ในปี 2528 และงานวิจัยเรื่อง สมรรถภาพของนักวิจัยครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา

2526 และ 2527 ตามการรับรู้ของตนเอง ของนพรัตน์ ชูชาติวรรณกุล ในปี 2529 นอกจากนี้ยังมีโครงการของภาควิชาวิจัยการศึกษา ซึ่งได้รับทุนจาก UNESCO เพื่อศึกษาและพัฒนาสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษาในประเทศไทย โดยศึกษาในรูปแบบของโครงการที่มีชื่อว่า Promotion of Research on Education Process and Application in Teaching Practice มี ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา เป็นหัวหน้าโครงการ ผู้วิจัยคือ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ ทิเรก ศรีสุโข สุวัฒนา สุวรรณ-เชตนิคม และจักรกฤษณ์ สำราญใจ ได้ทำการสังเคราะห์สมรรถภาพที่พึงประสงค์ของนักวิจัยทางการศึกษา จากผลการศึกษาในสหรัฐอเมริกาโดย B.R. Worthen จากผลงานวิจัยของ กวนคา พุนลาภทวี จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้นักวิจัยและการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิทางการวิจัย 22 ท่าน จากหน่วยงานทั้งสิ้น 12 หน่วยงาน (รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏในภาคผนวก ก) ในหัวข้อเรื่อง สมรรถภาพที่ปรารถนาของนักวิจัยการศึกษา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2527 ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร จากโครงการนี้ยังเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์หัวข้อประกอบสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษาตามลักษณะของสังคมไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผลจากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางอันสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างหลักสูตรในการผลิตนักวิจัยทางการศึกษาให้มีคุณภาพและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หัวข้อประกอบสมรรถภาพที่สำคัญของนักวิจัยทางการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะหัวข้อประกอบสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษาตามการรับรู้ของนักวิจัยทางการศึกษาเท่านั้น
2. สมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษาที่ศึกษาเป็นสมรรถภาพด้านจิตอารมณ์และความรู้ความสามารถของนักวิจัยทางการศึกษา
3. ประชากรที่ศึกษา คือ นักวิจัยทางการศึกษาที่มีรายชื่อปรากฏอยู่ในทำเนียบนักวิจัยในประเทศไทย สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พ.ศ.2521 และ พ.ศ.2525 เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสำรวจความคิดเห็นถือว่าเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบได้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็นด้วยความเต็มใจและเป็นจริง
2. การตอบแบบสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในวันและเวลาที่ต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สมรรถภาพในการวิจัยทางการศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติซึ่งนักวิจัยทางการศึกษาที่ศึกษามีเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักวิจัยทางการศึกษา หมายถึง ผู้มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป ที่ทำงานเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาซึ่งมีผลงานด้านการวิจัยทางการศึกษา และมีรายชื่ออยู่ในทำเนียบนักวิจัยในประเทศไทย สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พ.ศ.2521 และ พ.ศ.2525

ตัวประกอบ หมายถึง กลุ่มของตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษาตามการรับรู้ของนักวิจัยทางการศึกษาซึ่งเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบภาพพจน์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สามารถผลิตนักวิจัยทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักวิจัยทางการศึกษาได้ตระหนักถึงสมรรถภาพในการวิจัยทางการศึกษาและพยายามปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือสำหรับประเมินสมรรถภาพของนักวิจัยทางการศึกษา